

NOMINERADE

Nelson Mandela

Graça Machel och Nelson Mandela är gifta. De är barnens bästa vänner i Moçambique och Sydafrika. De höjer rösten mot kränkningar av barnets rättigheter när det behövs och har båda organisationer som arbetar för barnets rättigheter och hjälper barn som har det svårt.

Graça Machel fick aldrig träffa sin pappa. Han dog tre veckor innan hon föddes och Graça fick därför mellannamnet Despidida, som betyder "farväl" på portugisiska. Familjen var fattig redan innan pappan dog, och nu skulle Graças mamma ensam försörja sju barn: Graça och hennes sex bröder.

Innan han dog hade hennes pappa sagt att det ofödda barnet måste få gå i skolan och när

Graça var sju år började hon första klass i Inhambane. Hennes fröken hette Ruth och var missionär från Amerika. Alla barn var rädda och vågade inte prata med henne. Men det fanns ett undantag, och det var lilla Graça! Hon skrev ett brev till fröken och tackade för allt hon hade fått lära sig.

– Vi kunde knappt tro våra ögon när Graça ställde sig upp, överlämnade brevet och sa till fröken att hon älskade

Nelson Mandela

Nelson Mandela hedrades av WCP 2005 och 2010 för sin livslånga kamp för att befria barnen i Sydafrika från apartheid och för sitt starka stöd idag för deras rättigheter. Efter 27 år i fängelse blev han Sydafrikas förste demokratiskt valde president, i ett land där barn av alla hudfärger för första gången fick samma rättigheter.

Nelson fortsatte att hjälpa Sydafrikas barn och kräva att deras rättigheter respekteras. Han drev sin egen barnfond, Nelson Mandela Children's Fund, NMCF, som hjälper barn vars föräldrar dött i aids, gatubarn, funktionshindrade och fattiga barn. Som president skänkte han halva sin lön till fattiga barn och när han fick Nobels fredspris gav han bort en del av prispengarna till gatubarn. Nelson ville inte bara att alla barn ska känna sig älskade, han vill också ge dem en bättre framtid. Därför gav han också stöd till barn så att de får en chans att utveckla sina talanger.

& Graça Machel

FOTO: LOUISE GUBB

henne. Tänk vad modig hon var! säger Florentina Litsur som gick i samma klass som Graça.

Flickors rättigheter

Graça fick stipendium för att studera i huvudstaden Maputo. På söndagarna gick hon i kyrkan och Graça tyckte att det var orättvist att bara pojkar fick bli ordförande i kyrkans ungdomsgrupp.

– Hon stod upp och krävde flickors rättigheter mitt i kyrkan. Det hade aldrig någon annan vågat, säger Manuel Fifteen.

Idag har flickor och pojkar i Moçambique lika rättigheter. Och tjejer får vara ordförande i kyrkan! Manuel tycker att det är Graças förtjänst.

När Graça växte upp

var Moçambique en portugisisk koloni och nästan alla afrikaner var fattiga. Det tyckte Graça också var orättvist. Hon började kämpa för landets frihet. Portugiserna ville kasta Graça i fängelse och hon tvingades fly till Tanzania.

På ett hemligt uppdrag i norra Moçambique träffade hon Samora Machel, som var befrielseledare och de gifte sig 1975, samma år som Moçambique blev fritt.

Barn i krig

Samora blev Moçambiques president och

Graça Machel

Graça Machel hedrades av WCP 2005 och 2010 för sin långa och orädda kamp för barnets rättigheter i främst Moçambique. Hon har kämpat för flickors rätt att gå i skolan. Under hennes tid som utbildningsminister ökade antalet skolelever i Moçambique med 80 procent. Idag är 45 procent av skoleleverna flickor, men Graças mål är att lika många flickor som pojkar ska få gå i skolan. På landsbygden måste flickor arbeta och blir tidigt bortgifta. Därför lär en teater-grupp som Graça startat föräldrarna hur viktigt det är att flickorna får gå i skolan. Hon låter bygga skolor där de saknas eller är för få. Efter den stora översvämningen år 2000 gav Graça och hennes organisation FDC eleverna nya skolböcker och många av dem fick även nya hus. Graça och FDC kämpar också mot allt våld och övergrepp mot barn. Internationellt har Graça arbetat för barn i krig och för att stoppa handeln med barn.

Graça blev utbildningsminister. Många barn fick börja skolan, men snart blossade ett nytt krig upp. Samora dog i en mystisk flygplansolycka 1986. Graça tror att det var apartheidregeringen i Sydafrika som låg bakom kraschen.

Ett par år senare tog Graça ett jobb i FN för att kunna berätta för världen om krigets barn. Särskilt mycket ville hon hjälpa barnsoldaterna och barn som blivit skadade av personminor.

Även i FN tyckte många att Graça var modig. När det

gällde barnets rättigheter kunde hon ta strid med precis vem som helst! Hennes hårda jobb gav resultat: Så fort freden slutits i Moçambique började FN att röja minor. Nu är nästan alla borta och barn skadas allt mer sällan.

För tio år sedan var Graça med och startade organisationen FDC i Moçambique, som bland annat vill skydda barn mot livshotande sjukdomar.

– Vi köper vaccin och ser till att barnen inte dör i sjukdomar som går att undvika,

berättar hon.

Graça hjälper också barn som inte har råd att gå i skolan.

– Jag förstår precis hur de har det. När jag var liten var jag ju lika fattig, säger Graça.

Tack vare hennes insatser är snart hälften av eleverna i Moçambiques skolor flickor. Förut hade många familjer bara råd att skicka sina pojkar till skolan. Flickorna fick stanna hemma och arbeta.

Lönen till barnen

Graça Machel gifte sig med Nelson Mandela när han

fyllde 80 år. Det var ett lyckat parti: båda två älskar barn och har kämpat för deras rättigheter i större delen av sina liv.

Nelson växte också upp i fattigdom. Hans pappa dog och han bodde hos sin farbror som ville gifta bort honom med en flicka från byn.

Det ville inte Nelson. Han rymde till storstaden Johannesburg och det var där som han mötte apartheid, som betyder åtskillnad. Man skilde på svarta och vita och de svarta behandla-

FOTO: GIACOMO PIROZZI / PICTURENET AFRICA

des illa och orättvist. Nelson avskydde orättvisorna och kunde inte acceptera att människor behandlades olika på grund av sin hudfärg.

Han ville inte att hans barn – och alla andra barn i Sydafrika – skulle behöva växa upp med apartheid. Han sa att han var beredd att dö för att barnen skulle få en bättre framtid. Hans kamp mot apartheid och för ett liv i frihet för Sydafrikas barn kostade honom 27 år i fängelse!

Nelson var 72 år då han frigavs. Trots att han

behandlats så illa ville han inte hämnas de som var ansvariga för apartheid. Han ville att svarta och vita skulle leva i fred och bygga en bättre framtid tillsammans.

När han 1993 tog emot Nobels fredspris sa Nelson: – Sydafrikas barn ska leka på öppna fält, utan att längre torteras av hungersmärtnor eller sjukdom eller hotas av övergrepp... Barnen är våra största skatter.

År 1994 blev Nelson Mandela president i Sydafrika och han såg till att alla orättvisa lagar avskaffades.

Nu för tiden får svarta och vita barn vara kompisar, och alla har samma rättigheter.

Men Nelson Mandela ville göra ännu mer för barnen. Som president skänkte han halva sin lön till fattiga barn och när han fick Nobels fredspris gav han bort en del av prispengarna till gatubarn.

Idag är Nelson pensionerad och driver sin egen barnfond, Nelson Mandela Children's Fund, NMCF, som hjälper barn vars föräldrar dött i aids, gatubarn, funktionshindrade och fattiga barn.

Möten med barn och ungdomar ger Nelson kraft.

– När jag än är tillsammans med energiska unga människor känner jag mig som ett nyladdat batteri, säger han. ☺

Läs mer om Nelsons spännande liv i serien på sidan 87.

FOTO: LOUISE GUBB

Vi ♥ Graça och

"Graça Machel är världens modigaste kvinna. Hon är inte rädd för någon och hjälper alltid barn. Speciellt de som har det svårt, som gatubarn och ensamma mammor. Jag har läst i tidningen att Mandela är lika duktig. Han har hjälpt Sydafrika jättemycket."

Faustino Quissico, 10, Maputo

"Graça Machel älskar verkligen barn. Hon bygger skolor och skyddar dem från aids. Hon klär sig jättesnyggt också. En gång kom hon till vår skola. Då var hon så glad och dansade när vi sjöng."

Lina Massaveé, 13, Changanane

"Mandela har visat att allt är möjligt. Han var fånge och blev president. Han hade det svårt hemma och hittade en trevlig fru. Jag tycker att hans nya fru Graça Machel har gjort det bra som gjort honom så lycklig."

Ntando Mhlanga, 11, Soweto

"Mama Graça har visat oss vägen till framtiden. Hon är ett bevis på att flickor kan göra allt som pojkar kan. Jag är allt det jag är idag tack vare henne."

Anabela Nkalinga, 14, Chaukwe

"Jag älskar Mandela. Han och jag har födelsedag på samma dag. En gång skickade jag ett födelsedagskort till honom och frågade om han hade lust att vara min extra-pappa?"

Kefiloe Oliphant, 10, Soweto

Mandela

”Mandela slogs för våra rättigheter och räddade vårt land. Det skulle ha varit hemskt svårt för oss idag om han inte hade gjort det. Om jag mötte honom skulle jag säga: Trevligt att träffas – och tack för vår frihet!”

Zanele Gama, 12, Soweto

”Jag önskar Mama Graça och Nelson Mandela lycka till. De har hjälpt många barn att få gå i skolan. Mama Graça är en riktig hjältinna. Hon sprider glädje till alla!”

John Zacksom, 9, Maputo

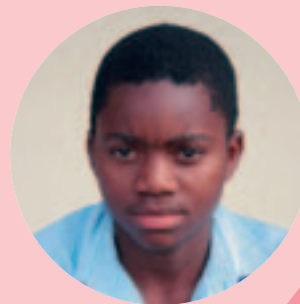
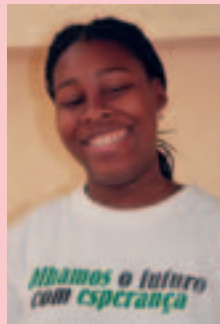

”Allt med Mandela är fantastiskt. Jag önskar att jag vaknade en morgon och hade samma goda hjärta som han. Då skulle jag också kunna göra hela världen lycklig. Jag är verkligen stolt över honom.”

Gabatshwane Gumedede, 11, Letabong

”Graça Machel älskar barn, och vi älskar henne. Det är bra att hon är gift med Nelson Mandela. De brukar alltid hjälpa andra som har det svårt. Nu kan de också hjälpa varandra om de har problem.”

Ilda Rodrigues, 13, Maputo

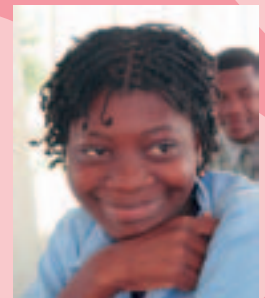

”Graça Machel inspirerar folk att bli bättre människor. Det finns en man i vår by som följer i hennes fotspår. Han ska skaffa en TV så att alla som bor här kan titta.”

Leoildo Maeome, 14, Chaukwe

”Nelson Mandela har ett gott hjärta. Han hjälper funktionshindrade barn och har visat att folk kan förändras till det bättre. Han satt i fängelse i 27 år, men ville inte hämnas. Han ville ha fred och visa att svarta och vita kan leva tillsammans. Det är fantastiskt!”

Phumeza Qwasha, 14, funktionshindrad, Alexandra

”När Graça gifte sig med Nelson Mandela i Sydafrika blev jag rädd för att hon aldrig skulle komma tillbaka till Moçambique. Men hon glömde inte bort oss och kommer alltid tillbaka hit för att se hur vi har det.”

Guida Coutinho, 14, Chaukwe

”För mig är Nelson Mandela en hjälte. Han tror alltid det bästa om folk och han litar på barn. Han vet att barn har talang och att de kan lyckas om de bara får en chans. Det är tur att vi har honom.”

Abae Selaocoe, 12, Sebokeng

FOTO: LOUISE GUBB

TEXT: ANNIKA FORSBERG LANGA FOTO: BO ØHLEN, VICTOR MATOM & LOUISE GUBB

Leoa Abdul, 14

Bor i: Byn Metuge i norra Moçambique.

Jobbade som: Barnflicka när jag var sju år, långt hemifrån.

Måste göra: Hämta vatten, städa, diska, laga frukost, gå i skolan, arbeta på åkern och göra mina läxor.

Värsta mardrömmen: Att bli bortgift.

Kallar sin skola: Graça Machel.

Hjältinna: Graça Machel.

Leoa går i Graças sk Slapp bli bortgift

En kväll kom det en man till Leoa Abduls hus. Hon hade aldrig sett honom förut, men hon visste ändå precis vad han ville. Två år tidigare hade en främmande man kommit till hennes kompis hus och frågat om han fick gifta sig med henne. Kompisens föräldrar svarade ja och hon blev bortgift mot sin vilja.

– Det var hemskt. Hon var bara tolv år. Nu har hon en bebis och hon får inte gå i skolan för sin man, berättar Leoa.

Leoa brukar besöka sin kompis på eftermiddagarna. Då är inte hennes man hemma. Både Leoa och hennes kompis är rädda för honom. Han blir jättearg då flickorna pratar om skolan.

Han tycker att flickor ska stanna hemma och arbeta.

Leoas mardröm är att bli bortgift. Hon vill inget hellre än att gå färdigt skolan så att hon kan skaffa sig ett jobb. Men Leoas föräldrar är fätti-

ga och hon var rädd för att de därför skulle gå med på mannens förslag.

Leoa bönade och bad.

Leoa har alltid mycket att göra hemma.

Hon berättade för sina föräldrar om sin dröm att få gå i högstadiet och om att kunna skaffa sig ett jobb. Leoas mamma har aldrig gått i skolan och kan varken läsa eller skriva. Hennes pappa har bara gått i skola i några år, men de förstod ändå. De förklarade för mannen att Leoa var alldeles för ung för att gifta sig.

Leoa kunde andas ut. Hon kände sig fri. Hon skulle få fortsätta skolan.

Går till Graça Machel

Leoa bor i byn Metuge som ligger i norra Moçambique. Eftersom så många föräldrar är fattiga där fick nästan

Leoa och hennes bästa kompis Juliana på väg till skolan.

ola

Kolla vad många tjejer!

För tio år sedan gick bara ett fåtal flickor i skolan i Metuge. Om du då hade tittat in i ett vanligt klassrum hade du förmodligen sett 40 elever: 30 killar och 10 tjejer. Bara hälften av tjejerna i klassen, det vill säga fem stycken, gick ut grundskolan. Om du skulle titta in i samma klassrum idag skulle du hitta ungefär 23 killar och 17 tjejer.

inga flickor över 12 år förut gå i skolan. När Graça Machel fick höra talas om det bestämde hon sig för att bygga fyra nya skolor. Då skulle i alla fall ingen kunna säga att lokalerna var för trånga och att bara pojkar fick plats.

Även Graça Machel växte upp i en fattig familj. Om hon inte hade fått hjälp hade inte heller hon kunnat gå färdigt skolan. Hon vet precis hur det känns att oroa sig för att bli bortgift eller att bli tvingad att börja jobba. Det var därför som hon så gärna ville hjälpa Leoa och de andra flickorna i Metuge.

Men det räckte inte med

nya skolor. En del föräldrar var inte övertygade om att flickor verkligen måste gå i skolan. Då startade Graça en teatergrupp som spelade pjäser om hur viktigt det är att just flickor får utbilda sig.

För Leoas bästa kompis Juliana Adolfo gjorde det all skillnad i världen. Hon hade tjatat på sina föräldrar att få börja skolan, men de sa bara att de inte hade råd. Efter att de hade sett pjäsen ändrade de sig, och Julianas dröm gick i uppfyllelse.

Nu går Juliana och Leoa tillsammans till skolan varje dag. Men de säger inte att de går till skolan. De säger att de går till Graça Machel. Det

är nämligen så skolorna i Metuge kallas, fast de egentligen har andra namn.

Det gjorde ont

Det var nära att Leoa aldrig fick börja skolan. När hon var sju år började hon jobba som barnflicka hos en familj i staden Pemba.

Den ligger också i norra Moçambique och där talar de macao, Leoas språk. Men snart flyttade familjen

till Maputo och tog Leoa med sig.

Leoa var otröstlig. Familjen bodde i ett höghus där det fanns många barn. Men ingen kunde macao och Leoa förstod inte ett ord av vad de andra sa.

– Det värsta var att jag var den enda som inte fick

Graça löste läxproblemet

Många flickor i Moçambique jobbar jättemycket. Leoa stiger upp klockan fem på morgonen och hämtar vatten. Sedan städar hon huset, diskar gårdagens kastruller och om det finns mat lagar hon frukost till hela familjen. Efter det tvättar hon sig och går till skolan. Det är ganska långt dit, minst en timme. Dessutom ska Leoa hinna hjälpa sin mamma på åkern och sköta sina läxor. Killarna behöver inte göra någonting hemma.

– Efter skolan får de göra vad de vill. Oftast spelar de fotboll, säger Leoa.

Ibland jobbar tjejerna så mycket att de inte hinner göra sina läxor. Så fort de kommer hem är det något de måste göra. När de äntligen får tid att göra sina läxor är de så trötta att de ofta somnar över sina skolböcker.

Det var Graça Machel som löste problemet. Hon byggde ett fritids dit tjejerna går efter skolan för att göra läxor och vara med i olika kurser. Leoa och hennes kompis Juliana spelar numera både fotboll och teater.

Leoa och hennes lillasyster Gilda, 12, hjälper mormor att skala manioken till kvällsmaten.

”Graça Machel är min hjältinna. Hon bryr sig om oss flickor och brukar komma hit och se hur det går för oss i skolan. Hon gör verkligen ett bra jobb – och det hoppas jag att hon fortsätter med. Det bästa är att hon lyckats förklara för folk varför det är så viktigt att flickor får gå i skolan. Utan henne skulle jag kanske inte ens kunnat skriva mitt namn.”
Leoa Abdul

➔ börja skolan. De andra barnen skrattade åt mig och jag brukade tycka att det lät så fint och smart när de talade portugisiska med varandra. De hade lärt sig det i skolan, berättar Leoa.

Leoa grät nästan jämt och säger att det gjorde ont att se de andra barnen springa iväg

med sina skolböcker under armen. Hon frågade kvinnan som hon jobbade för om hon inte kunde få börja skolan också. ”Du är här för att passa barn och inte för att läsa böcker”, svarade kvinnan.

När Leoas föräldrar fick reda på att familjen farit till

Maputo, och tagit Leoa med sig, ordnade de så att hon fick resa tillbaka hem till Metuge. Leoas mamma sa att hon skulle få lära sig att läsa och skriva. Leoa har nog aldrig varit lyckligare!

– Dagen när jag skulle börja skolan vaknade jag långt innan solen gick upp.

När mamma och pappa steg upp hade jag redan klätt på mig och stod i dörren och väntade med en bok under armen, skrattar hon.

Skrev en dikt

Idag går Leoa och hennes kompis Juliana i sexan och de kan redan tala flytande

Massor av träd-kramare

I Leoa by växer jättestora baobab-träd. De kan leva i minst tusen år. Vissa säger att baobab-träd är magiska och att det bor andar i dem. Därför ska man aldrig hugga ner ett baobab eller ens bryta kvistar från det.

Det står ett baobab i närheten av Leoa's hus. Eftersom det är så gammalt tror Leoa att trädet varit med om mycket. Alla viktiga möten i byn brukar äga rum under trädets grenar. För då kanske trädet kan komma ihåg vad som sagts och ingen i byn kan strunta i de beslut som tagits.

Hur många kramare? Vinn en priströja!

Ibland vill Leoa och hennes kompisar bara leka vid baobab-trädet. Gissa hur många kompisar som behövs för att krama runt hela baobabens tjocka stam? Vi lottar ut 100 priströjor bland dem som svarar rätt.

Svara i formulär på www.childrensworld.org eller till prize@childrensworld.org, fax 0159-108 60 eller Barnens Värld, Box 150, 647 24 Mariefred. Ange namn, adress och ålder.

portugisiska. Det låter lika fint och smart som när barnen i Maputo pratar! Leoa brukar låna poesi-böcker på biblioteket och för två veckor sedan skrev hon sin första egna dikt – på portugisiska! Den handlar om skolan och glada barn. För Leoa tycker att det inte finns

något bättre ljud i hela världen än att höra sina kompisar skratta.

Fast Leoa tror inte att hon ska bli poet. Hon är inte säker på att man kan överleva på det. Hon vill ha ett jobb som man tjänar pengar på. Helst skulle hon vilja bli tekniker. Inte bara därför

att hon vill hjälpa sin familj, utan också för att hon inte vill ligga någon till last. Om man ska gifta sig med den man vill måste man vara

Ingen kräm för rektorn

Det har tagit Sifa Made och Rosinha José, båda 12 år, flera timmar att göra sina ansiktsmasker.

Först letade de rätt på ett bra musiro-träd. Sedan högg de av en kraftig gren som de

malde till ett fint pulver. Till sist blandade de pulvret med vatten och la på krämen i ansiktet. Där ska den sitta i minst två dagar. Jobbigt! Men när flickorna tvättar bort den kommer de att ha den mju-

kaste hy man kan tänka sig.

Alla kommer att vara imponerade, med ett undantag: rektor Carlos Nampava. Han oroar sig alltid för dessa krämer. Särskilt om tjejerna har smort in hela kroppen med musiro. Det är ett tecken på att de börjar bli vuxna och kan giftas bort.

Som rektor Carlos ser det är det ytterligare en tjej som aldrig får gå färdigt skolan. Inte undra på att han tycker så illa om ansiktskräm!

Den malda musiron är bra för huden.

I två dagar ska Sifa och Rosinha gå med musirokrämen på ansiktet för att få en len och fin hud.

oberoende och ha egna pengar.

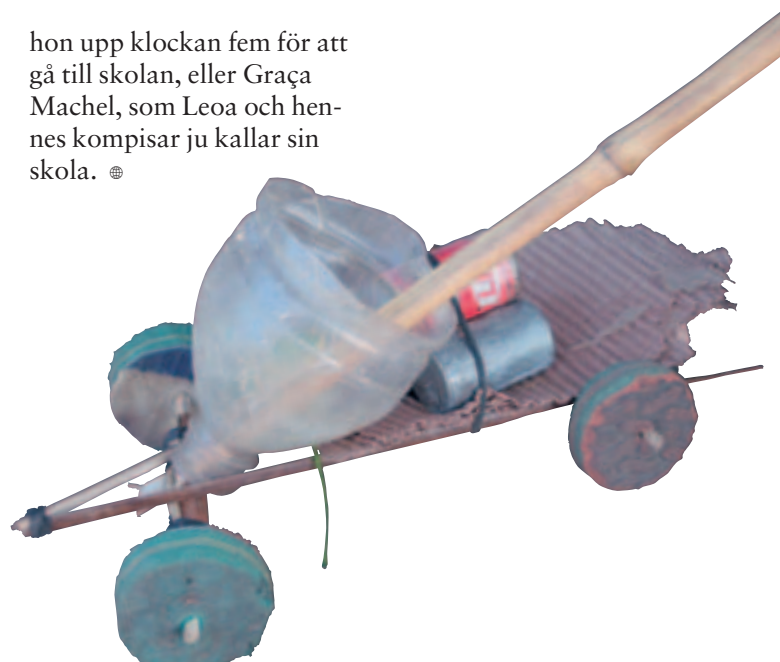
– Jag tänker gifta mig med en man som är snäll och som jag älskar, inte någon som råkar dyka upp vid vårt hus, säger Leoa.

Men först av allt ska hon gå färdigt skolan. I Metuge finns inget högstadium. Efter att man gått ut sjuan måste man flytta till stan. Det har

Leoas familj inte råd med, men varje år delar Graças organisation FDC ut fem stipendier till de duktigaste flickorna i sjuan.

Leoa tänker knipa ett av stipendierna. Hon jobbar hårt och ibland läser hon sina läxor på natten när alla andra sover. Bara för att vara säker på att hon inte missat något. Varje morgon kliver

hon upp klockan fem för att gå till skolan, eller Graça Machel, som Leoa och hennes kompisar ju kallar sin skola. ☺

Fernando, José Louise och Alice är tre barn som blivit slagna och utsatta för övergrepp. Graça Machel och hennes organisation FDC protesterar starkt mot våld och övergrepp mot barnen och arbetar för att få ett stopp på det.

Läraren slog av Fernandos arm

En gång blev min lärare så arg att han tog fram en käpp och började slå mig på händerna, berättar Fernando Machiane, som är 13 år och bor i Maputo.

Fernando hade pratat med en bänkkompis och läraren var rasande. Han slog och slog. Till slut misssade han och träffade underarmen. Det gjorde jätteont. Fernando kunde inte röra höger hand och fick åka till sjukhus.

En läkare undersökte armen och såg att den var bruten. När han kom tillba-

ka till skolan med gipsad arm bad läraren om ursäkt. Det var inte meningen att han skulle slå så hårt, sa han. Men Fernando är fortfarande rädd för honom och längtar redan tills han får sluta skolan.

Fernandos kompisar, Helder, Rafael och Ernesto, som går i en parallellklass, tycker synd om Fernando. Deras fröken ger dem inte stryk. Hon bara skriker, kör ut dem ur klassrummet och låter dem sitta kvar. Det tycker killarna är mycket bättre.

Alla fyra killarna får däre-

mot stryk hemma. Det räcker med att de har glömt någon syssla, till exempel att diska, eller att de har råkat slagit sönder något.

– Det är dumt. De vuxna behöver bara säga till oss när vi gör något fel. De behöver inte slå oss för att vi ska fatta, säger Fernando och alla kompisarna håller med.

De önskar att alla lärare kunde ta lagen mot aga på allvar – och att det dessutom skulle finnas en lag som förbjuder föräldrarna att slå dem. ☹

Graça hjälpte till att rädda Alice

Alices mamma har en liten restaurang i Maputo. Varje eftermiddag brukade en man komma dit och äta. Han var snäll, tyckte Alice, och han hade alltid tid att prata med henne. Ibland hjälpte han henne med läxorna.

Därför tyckte Alice inte att det var något konstigt när han en dag bad henne följa med på en liten promenad. Fast mannen hade en hemsk baktanke. Han kidnappade Alice och tog henne till Johannesburg i Sydafrika. Där fick hon jobba som slav och blev såld till andra män.

Alices mamma var utom sig av förtvivlan. Hon gick till Graças kontor och bad om hjälp. Graça ringde polisen och sa att de måste hjälpa till. Efter tre månader kom mannen tillbaka till Maputo för att kidnappa fler flickor. Då var polisen beredd.

Mannen arresterades och dömdes till fängelse – och Alice fick komma hem till sin mamma igen.

Hoppas Graça kommer!

José Louis Bila är 11 år och har bott länge på gatan i Maputo och kan inte komma ihåg hur många år som gått sedan han rymde hemifrån. Det hela började när hans föräldrar skiljdes och hans pappa gifte om sig.

– Min nya mamma tyckte inte om mig. Hon slog mig nästan varje dag, berättar José.

När José hade varit hemlös ett tag fick han flytta in på ett center för gatubarn. Men där var det ännu värre. José fick ännu mer stryk och rymde igen. Hans kompisar vet precis vad han talar om. De har också rymt från samma center.

Nu bor de sex killarna vid en mur längs en av Maputos mest trafikerade gator. José har hört talas om Graça Machel och om hur snäll hon är mot barn.

– Min dröm är att hon ska komma förbi här. Då kommer hon säkert att hjälpa till, säger José.

Översvämningen förstörde allt

Gildo Zefanias Chichongue, 14 år, vaknar med ett ryck. Vattnet, tänker han. Vattnet kommer! Men det är alldeles torrt på golvet. Gildo sätter sig upp i sängen och andas djupt. Det var bara samma gamla mardröm som han drömmer nästan varje natt – fastän att det är fem år sedan hans by blev översvämmad.

Då, i februari 2000, regnade det varje dag i Moçambique. Till slut svämde floderna över samtidigt som den tropiska cyklonen Eline drog in från Indiska oceanen. Snart hamnade både husen och skolan i Gildos by Chaukwe under vatten.

– Vattnet kom så snabbt. Vi hann inte ta med oss någonting. Alla drabbades av panik, berättar Gildo.

Gildo och hans familj fick inte plats i de bilar som fors-

lade folk från byn. De fick vada i vatten tills de kom till en kulle som ligger 25 km från byn. Dit upp hade vattnet inte nått.

– Vi stannade på kullen i en månad innan vi vågade oss tillbaka till byn, säger Gildo.

Då var vattnet borta – och nästan allt annat också. Vattenmassorna hade förstört allt. Skolan, som var gammal och sliten, hade rasat samman och rektorn sa att barnen skulle bli tvugna att stanna hemma.

Det tyckte Gildo var jätetråkigt. Särkilt ledsen var han för att hans skolböcker hade blivit förstörda.

Gildos skola är en av de fyra skolor Graça Machel lät bygga i Chaukwe efter översvämningen.

– Allt hade gått snett och jag var rädd för att jag aldrig skulle få börja skolan igen, säger han.

Men Gildos historia har ett lyckligt slut: Graça Machel's organisation byggde fyra nya skolor i

Chaukwe, gav alla barn nya skolböcker och ett eget bibliotek.

Gildo nickar. Den hemska översvämningen fick verkligen ett lyckligt slut! ☺

Carlitos väver en matta till sitt nya hem.

Tack för huset!

När vattnet strömmade in i Chaukwe var Carlitos Sitoi, 13 år, ensam hemma. Det var så otäckt att han helst inte vill tänka på det. Som tur var blev han räddad av en granne som kom och hämtade honom med en lastbil. Carlitos fick åka på flaket.

– Jag var så orolig för mina bröder och min mamma. Många människor hann inte fly i tid och drunknade, säger han.

Men Carlitos familj klarade sig. Carlitos var glad och ledsen på samma gång. Hela hans familj var i

”Man kan lita på Mama Graça!”

Klart för kast med hemmagjord boll!

För inte så länge sedan var Changelane en spökstad. Inga människor bodde där och jorden hade torkat ut. Men det hade inte alltid varit så. Det var kriget som tvingade folk att fly från byn och miljöförstörelsen som gjorde att klimatet förändrades. När det blev för torrt för att odla högg invånarna ner träden och

gjorde träkol som de sålde i stan. Kvar blev bara en massa sand.

När 13-åriga Salvador Raul Basket föddes höll kriget på att ta slut i Moçambique. Hans föräldrar hade gömt sig i bergen och bestämde sig nu för att återvända till byn. De var oroliga. Alla träden var nerhuggna och jorden alldeles för mager för att odla. Hur skulle de överleva?

– Det finns bara en männi-

ska som man alltid kan lita på, säger Salvador, och det är Graça Machel. Hon var den enda som kunde hjälpa oss.

Mama Graça, som barnen i Changelane kallar henne, planterade nya träd i byn och lät bygga en kycklingfarm där föräldrarna fick jobb. När de andra krigsflyktingarna fick höra talas om hur bra allt gick ville de också flytta tillbaka.

Det var bara ett problem: den lilla skolan räckte inte till. 663 elever skulle samsas i ett enda klassrum. Det var förstås omöjligt. De äldre barnen fick gå i skolan i en annan by istället. Men den låg 14 km bort och barnen kom inte hem förrän klock-

Salvador Raul Basket.

an tio på kvällen. De som inte klarade av att gå så långt fick stanna hemma.

Mama Graça kom till barnens undsättning igen och lät bygga fem nya skolor till Salvador och hans kompisar. ☺

Träff! Skolgården till en av de fem skolor som Graça Machel lät bygga för barnen i Changelane.

livet, men deras hus hade tagits av strömmen.

De hade inte råd att bygga ett nytt hus och Carlitos fick bo i ett litet tält som var gjort av pinnar och plastpåsar. Där bodde han ända tills i fjol då Graça Machel lät bygga 206 hus till de fattigaste familjerna.

Carlitos och hans mamma fick ett två-rums hus.

Eftersom hans äldre bröder redan har flyttat hemifrån har Carlitos numera ett eget rum.

– Vi är jättelyckliga, säger mamma och kramar Carlitos som håller på att väva en matta till sitt nya rum.

Hus som Graça lät bygga för dem som fått sina hus förstörda av vattenmassorna.

FOTO: LOUISE GUBB

Mandelas stö FRIHET OCH

Nelson Mandelas största gåva till Sydafrikas barn är hans långa kamp för deras frihet och lika rättigheter. Den kampen kostade honom 27 år i fängelse.

Peliswas historia berättar om hur det var förr, när det rådde apartheid i Sydafrika och svarta barn behandlades illa, fick gå i sämre skolor och leva åtskilda från sina föräldrar.

” Jag heter Peliswa Gzaza och är tolv år. Jag bor i Khayelitsha, utanför Kapstaden i Sydafrika.

Min mamma säger att idag är hiv/aids som nya apartheid. Jag förstod inte vad hon menade så jag bad henne och min Gogo (mormor) att förklara för mig vad apartheid var. Det blev en lång historia. Ni förstår, det finns ingen apartheid i mitt liv och det finns inget som jag inte får göra bara för att jag är svart.

MORMORS HISTORIA

Min Gogo säger att hon kom till Kapstaden för länge sedan. Hon kom från Transkei, ett fattigt ”hemland”, som apart-

heidregeringen kallade de områden där de tvingade de svarta att bo. På den tiden måste alla svarta ha ett pass med sig om de lämnade ”hemlandet”. Passet tillät dem att vistas i områden för vita. Min Gogo hade inget pass, men tog ändå bussen till Kapstaden och fick arbeta hos en vit fru. Så här berättar hon:

”Varje morgon gav jag mig iväg från kåkstaden där jag bodde redan klockan sex på morgonen, för efter klockan åtta kollade dom allas pass på bussarna. Om du inte hade ett pass slog dom dig och satte dig i fängelse. Och sen förde dom dig tillbaka till Transkei för att svälta.

Under helgerna gick jag

aldrig ut för jag var rädd att bli arresterad.”

Som en hund

”En dag såg jag genom fönstret passinspektören utanför på gatan. Han gick från hus till hus och kontrollerade hembiträdernas pass. Jag ringde Madam, frun jag jobbade åt. Hon sa att jag

APARTHEIDS BARN

Laglig rasism

Över hela världen har det funnits och finns rasism. Men under 1900-talet var det mer rasism än så i Sydafrika. Rasismen började tidigt i Sydafrika, men 1948 blev den laglig och kallades *apartheid*.

Apartheid

Apartheid betyder ”åtskillnad” på afrikaans. Svarta och vita skulle hållas åtskilda från varandra. Apartheid var laglig rasism och regeringen, lagarna och domstolarna stödde rasismen.

Förbjudna familjer

Det var olagligt för svarta och vita att gifta sig med varandra. Om en svart och en vit fick barn tillsammans kallades barnet ”färgat” och måste bo med sin svarta förälder. Om polisen upptäckte att föräldrarna levde tillsammans blev de åtalade och ibland fängslade.

Besta gåva till barnen LIKA RÄTTIGHETER

Pojken fick slita på åkern i ett av de områden som de svarta i Sydafrika tvingades leva i. Men han fick inte röra sig fritt i de områden som var avsedda för de vita.

skulle gömma mig i ett skåp tills hon kom hem. När hon var hemma hörde jag henne säga till inspektören att det bara var en hund hemma.

Så var det på den tiden. Vi svarta hembiträden var dom vitas hundar. Vi bar deras barn på våra ryggar och uppfostrade dom, medan våra egna barn måste stanna kvar i "hemlandet".

MAMMAS HISTORIA

Min mamma växte upp i Transkei hos Gogos mamma, min gammelmormor. Gogos mamma dog medan Gogo arbetade för de vita. Då fick min mamma bo hos grannarna i Transkei. Hon fick bara

träffa Gogo vid jul. Då hade Gogo med sig de vitas barnens gamla kläder till henne.

Det här är min mammas historia om hur det var när hon var en liten flicka i Transkei:

"Jag var aldrig nära min mamma på så vis som du och jag är nära varandra. Jag saknade henne och när min egen Gogo dog blev jag som föräldralös. Jag visste att min mamma såg efter vitas barn långt borta. När jag var elva, kom hon för att hämta mig och sen dess bodde jag hos henne i kåkstaden.

En dag följde jag med mamma

till jobbet för att hjälpa henne att putsa Madams silversaker. När vi kom till Mowbray, tågstationen hos dom vita, såg jag skyltar överallt som sa: 'Bara för vita'. Dom fanns på bussar, dörrar, affärer, bänkar och på alla möjliga platser. Jag tyckte det var så konstigt att vitas människor inte ville låta oss svarta sitta på sina bänkar. Mamma sa att vi aldrig fick vägra att rätta oss efter skyltarna, för då skulle polisen eller vanliga vita slå oss. Mamma förbjöd mig också att dricka ur någon kopp i Madams kök. Hon sa att hon skulle få sparken om jag

Min
Gogo
Somlayi

Min kusin
Babalwa

Jag,
Pelizwa

Min mamma
Nomonde

Olagliga hem

Sydafrika delades in i svarta och vitas områden. Miljoner barn tvingades lämna sina hem tillsammans med sina familjer för att de låg i "vita" områden och bosätta sig i de "svarta" områdena. Där fanns det inga jobb och barnens föräldrar måste lämna dem hos släktingar och ge sig iväg för att skaffa jobb långt borta, i de vitas hem, jordbruk och fabriker. Många svarta barn träffade bara sina föräldrar vid jul.

Dåliga skolor för svarta

Skolorna i de "svarta" områdena var mycket fattiga. Barnen måste dela bänkar och ofta var det över 60 barn i klassrummet eller ute under ett träd. Svarta barn fick inte gå i skolor för vita och de svarta skolorna hade dålig utrustning och en egen undervisning som förberedde barnen för att bli arbetare åt de vita. 1975 satsade regeringen 42 rand på varje svart barns utbildning, men 15 gånger så mycket, 644 rand, på varje vitt barns utbildning.

Fattigdomen var stor i de "svarta" områdena, medan det i de "vita" områdena fanns bra hus med kranvatten och toaletter, bilar och bra transporter, gott om mat och andra varor, bra skolor och lekplatser.

gjorde det. Istället drack jag vatten ur en syltburk som mamma diskat åt mig."

Arg tonåring

Det var vid den här tiden som min mamma hörde talas om

Nelson Mandela för första gången.

Hon såg ett foto som visade hur svarta män flydde från en barack

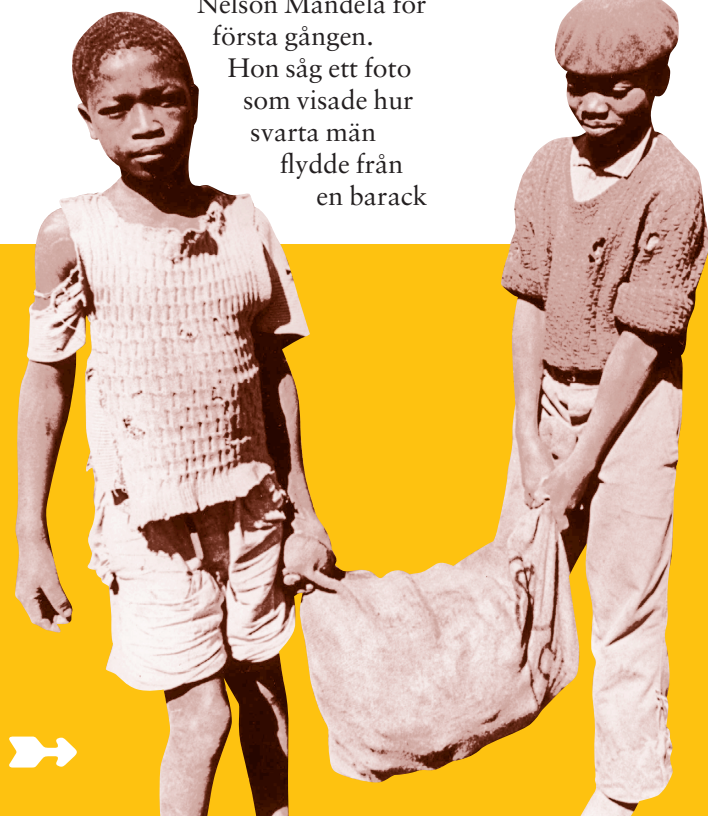
för de som arbetade i guldgruvorna. Gogo förklarade att det berodde på att polisen kommit dit och slagit männen för att de protesterat mot apartheid-passlagarna.

Männen hoppade ut genom fönstren för att försöka fly. Gogo sa att min morfar arbetade i gruvorna och att det var därför som vi aldrig såg honom. De här gruvbarackerna var som fångelser för slavar. Gogo sa att Mandela var ordförande för anti-apartheid organisationen som ledde protesterna.

Min mamma förklarade för mig att medan hon växte upp upplevde hon alla de

Nelson Mandela visar sitt "pass". De svarta i Sydafrika tvingades bära "pass" när de befann sig i områden avsedda för vita.

Barnarbete

Tiotusentals barn arbetade på de vitas farmar och i fabriker. De fick lite mat, betalades dåligt och gick aldrig i skolan.

I fängelse utan pass

När barnens föräldrar arbetade i vita områden var de tvungna att bära pass i sitt eget land. De kallade dem dompas, "dum-pass". Blev de tagna utan pass hamnade de i fängelse eller skickades tillbaka till sina "svarta" områden och blev utan arbete.

hemska saker som apartheid gjorde mot barnen. När hon blev tonåring var hon mycket arg. 1976 protesterade hon och tusentals andra barn mot den dåliga undervisningen för svarta barn. Deras skolor var mycket fattiga och överfulla med barn som var tvungna att lära sig på afrikaans, de vitas språk.

”Vi gjorde bensinbomber,” berättar min mamma för mig. ”Vi var så arga att vi bestämde oss för att kämpa med allt vi hade för att få ett slut på apartheid. Tidigt på morgonen 16 juni 1976 gjorde jag och mina vänner bomber bakom vårt skjul. Vi använde sand, bensin, tändstickor och en bit tyg, som vi stoppade i en stor coca cola-flaska.”

Barnarbetarna sprayar fältet utan att ha något skydd mot växtgiften.

Nelson Mandela bränner upp sitt "pass" i protest.

Strand bara för vita.

Den vita flickan fick sitta på bänken, men det fick inte den svarta kvinnan som såg efter henne.

Föräldrarna fängslades

De svarta föräldrarna i Sydafrika var mycket arga över orättvisorna. Det var omöjligt för dem att ta hand om sina barn på ett bra sätt. Det fanns bara några få sjukhus i svarta områden för barn som blev sjuka, dåliga bostäder, dåliga skolor och inga lekplatser. Föräldrarna samlades i anti-apartheid grupper och protesterade mot apartheidlagarna. Tusentals barn förlorade sina föräldrar när de dödades eller blev fängslade.

Barn i fängelse

Tusentals barn hamnade på gatan eftersom de inte hade något hem. I gatugängen skapade barnen egna "familjer" utan vuxna. De måste stjäla för att få mat och många fängslades då för stöld.

Apartheid överallt

En lag från 1953 gjorde det olagligt för svarta barn och deras föräldrar att använda bussar, parker, bänkar, toaletter, ingångar till affärer, hotell och restauranger och annat som var avsett för de vita. Det stod skrivet "Endast för vita".

MIN KUSINS HISTORIA

Min kusin Babalwa är mycket äldre än jag. Hennes mamma var medlem i ANC och lämnade ofta Babalwa och hennes syskon ensamma hemma när hon åkte till hemliga möten, eftersom ANC var förbjudet. Babalwa berättar:

”När mamma reste till Johannesburg för ett möte sa hon att vi inte fick öppna dörren för någon. Vi var

rädda, eftersom vi visste att många människor bara försvann när polisen gripit dom. Vad skulle hända om dom kom och frågade oss var mamma var? Och om vi inte berättade det för dom, skulle

dom sätta oss i fängelse då? Vi kände många barn som hade blivit slagna och kastats i fängelse när dom

inte gjorde som polisen ville.

Min kompis Thanzis mamma kom inte tillbaka från det där mötet. Dom sa att hon var i fängelse. Men vi hörde aldrig av henne mer och Thanzi flyttade hem till oss. Mamma sa att hon var som ett barn i huset och att vi måste ta hand om henne eftersom hon förlorat sin mamma. Hon sa att apartheid gjort många barn föräldralösa.”

Det var ofta 60 barn i klassrummet i de dåliga skolorna för svarta barn. Regeringen satsade femton gånger så mycket pengar på ett vitt barns skolgång, som på ett svart barns.

Föräldrar i exil

De svartas politiska organisationer förbjöds, bland dem Mandelas organisation ANC. Hundratals svarta föräldrar lämnade landet och tusentals fängslades. Många vuxna flyttade från plats till plats för att undkomma polisen. Följden blev att många barn togs om hand av sin mormor eller farmor, medan föräldrarna kämpade mot apartheid.

Skolprotester

16 juni 1976 protesterade svarta elever mot den dåliga apartheidundervisning de fick. Polisen svarade med tårgas och gevärskulor. 13-åriga Hector Pieteron dödades. Idag är 16 juni en ledig dag i Sydafrika, till minne av alla de unga människor som förlorade sina liv i kampen mot apartheid.

Mandela-lurade

Kusin Babalwa älskar att berätta den här historien:

”Jag minns en dag 1981 då jag var sex år och gick på dagis. Jag måste ha påverkat av min mormors politiska arbete för en morgon vägrade vi att äta. Fröken sa: 'Varför äter ni inte?' Vi svarade: 'Vi strejkar, för Mandela är inte fri och vi vill ha Mandela. Det är därför vi protesterar.' Sen dansade vi och sjöng frihetssånger som vi lärt oss på gatan. Fröken skakade på huvudet. Sen gick hon ut och kom tillbaka med en man som passerat på gatan. 'Det här är Mandela.' Vi jublade och började äta. Först när jag var nio år förstod jag att hon lurat oss och att Mandela fortfarande var i fängelse.”

MIN HISTORIA

Jag har inte gjort uppror eller gömt mig eller förlorat min mamma under apartheid. När jag föddes var Mandela frigiven och ANC inte längre förbjudet. Jag kan växa upp och njuta av den frihet som

Nelson Mandela tillsammans med barn, som idag har lika rättigheter. Här invigs Nelson Mandela Children's Fund, NMCF.

mina föräldrar och Mandela kämpade för.

Nya apartheid

Varför säger då min mamma att hiv/aids är som nya apartheid? Jag skrev ner det så att ni alla kan läsa varför:

*AIDS gör barn föräldralösa.
AIDS gör oss rädda, för vår familj och våra vänner blir*

*sjuka och kanske dör.
AIDS gör oss fattiga, eftersom våra familjeförsörjare dör.*

AIDS gör oss starka för vi måste gå samman och bekämpa den.

*AIDS för oss samman, för vi måste hjälpa våra sjuka.
AIDS lär oss hur vi ska ta hand om våra sjuka familjemedlemmar.*

När jag var sju år blev min storebror sjuk i hiv/aids. Min mamma var hembiträde och måste gå till arbetet varje dag. Så det var jag som fick ge min bror medicin och mat. Varje kväll berättade jag för mamma om hans hälsa.

Nu är jag med i 'Rise and Shine', som vi startat för att stötta andra barn som har aids eller som har föräldrar som har det.

Nelson Mandela är också min hjälte på grund av hiv/aids. Han talar till stöd för barn och familjer som drabbats av viruset. Eftersom han är så känd lyssnar alla när han talar. ”

En kamrat bär bort den döde Hector Pieteron. Bredvid springer Hectors syster Antoinette.

FOTO: SAM NZIMA

Hector Pieteron tilldelades postumt (efter sin död) The World's Children's Honorary Award år 2000.

Barn som gripits för sina protester mot apartheid.

Våld mot barn

Skolbarnens protester fortsatte i 15 år tills apartheid äntligen upphörde. Polis och soldater använde våld mot barnen. Många barn fängslades, torterades och dödades.

Gabatshwanes tack

– Tack för din magi, sjunger Gabatshwane i sin tacksång till Nelson Mandela.

Hon tackar honom för allt han gjort för barnen i Sydafrika. Hon tackar för friheten, möjligheten att gå i skolan och hans respekt för barnets rättigheter. Men extra mycket för att han hjälper henne och andra barn som blivit föräldralösa på grund av aids eller som själva har aids.

Gabatshwane hjälper själv de fattiga i byn och föräldralösa skolkompisar. Hon köper mat till dem för pengar hon tjänar när hon sjunger med sitt band.

En morgon vaknade inte Gabatshwanes mamma. Gabatshwane ruskade om henne, men inget hände. Gabatshwane tänkte att mamma kanske var jättetrött. Men pappa och storebror Vusi förstod att mamma hade dött i sömnen. Hon hade aids.

Ett år senare dog pappan i aids och Gabatshwane, systern Zodwa och storebror Vusi blev föräldralösa. Det fanns ingen som kunde ta

hand om dem och de fick klara sig själva i familjens lilla hus i byn Letabong i nordvästra Sydafrika.

– Jag brukade titta upp mot himlen och be mamma komma hem igen. När hon inte svarade blev jag jätteledsen. Men till sist förstod jag att hon fortfarande fanns, bara det att hon inte kunde prata med mig som vanligt, förklarar Gabatshwane.

Efter föräldrarnas död var många i byn rädda för att

Tack för din magi, Madiba!

Så här går refrängen i Gabatshwanes sång om Mandela, eller "Madiba" som han kallas i Sydafrika: **"Hey Madiba, you take me up. Hey Madiba, you take us to school, you respect our rights. Hey Madiba, you make me proud. Thanks for your magic!"**

Lyssna på Gabatshwanes sång till Mandela på www.childrensworld.org

Nkosi hennes andre hjälte

Nelson Mandela är Gabatshwanes store hjälte, men hon har en till: Nkosi Johnson, pojken som kämpade för att barn med aids i Sydafrika skulle behandlas bättre och med respekt. Nkosi dog 12 år gammal i aids, samma dag, 1 juni 2001, som Sydafrika firade Internationella Barndagen. I april 2002 tilldelades Nkosi postumt (efter sin död) Global Friends' Award av de röstande barnen jorden runt. Han delade också jurybarnens pris World's Children's Prize tillsammans med Maiti från Nepal.

Läs mer om Nkosi på www.childrensworld.org

FOTO: AP

sång till Mandela

hon också var sjuk och trodde att de kunde bli smittade. Men ett test visade att hon inte hade aids. Fast Gabatshwane fick ändå inga kompisar. När hon var liten ramlade hon i en balja med kokande vatten och fick brännskador på höger arm och ben.

– I skolan skrattade de åt mig och jag var alltid ensam, säger Gabatshwane.

När de andra barnen var ute och lekte stannade hon

Gabatshwane och hennes storebror Vusi handlar inte bara till sig själva...

Fängelensnummer blev aidskampanj

Mandela stödjer barn som drabbats av aids och aids inom familjen genom sin barnfond NMCF och sin kampanj 46664. Siffrorna kommer från hans tid som fånge på Robben Island. Han var nämligen fånge 466-64.

Många kändisar stödjer Mandelas arbete med aids, till exempel sångerskan Beyonce och skådisen Brad Pitt. Mandelas mål är att hjälpa alla barn som blivit föräldralösa på grund av aids. Han vill inte att världen ska glömma bort de aidssjuka och de föräldralösa. Därför har han bland annat bett de artister som stödjer kampanjen att spela in skivan 46664.

Nu när föräldrarna är döda är det Gabatshwanes storebror Vusi som tar hand om familjen.

...för pengarna hon tjänar på musiken köper Gabatshwane mat till de fattiga i byn och ger matpaket till föräldralösa skolkamrater. Kvinnan som får en full matkasse idag blir mycket glad.

hemma och lyssnade på radio. Snart kunde hon texterna till alla populära låtar, och en dag hörde hennes bror hur fint det lät när hon sjöng.

Kram av Mandela

Storebror Vusi bildade ett band som fick namnet Gabatshwane, med Gabatshwane som sångerska. Den första låt hon skrev handlade

om Nelson Mandela.

– Jag ville tacka honom för allt han gjort för vårt land. Under apartheid var det hemskt här i Sydafrika och folk dog med ilska i hjärtat, säger Gabatshwane.

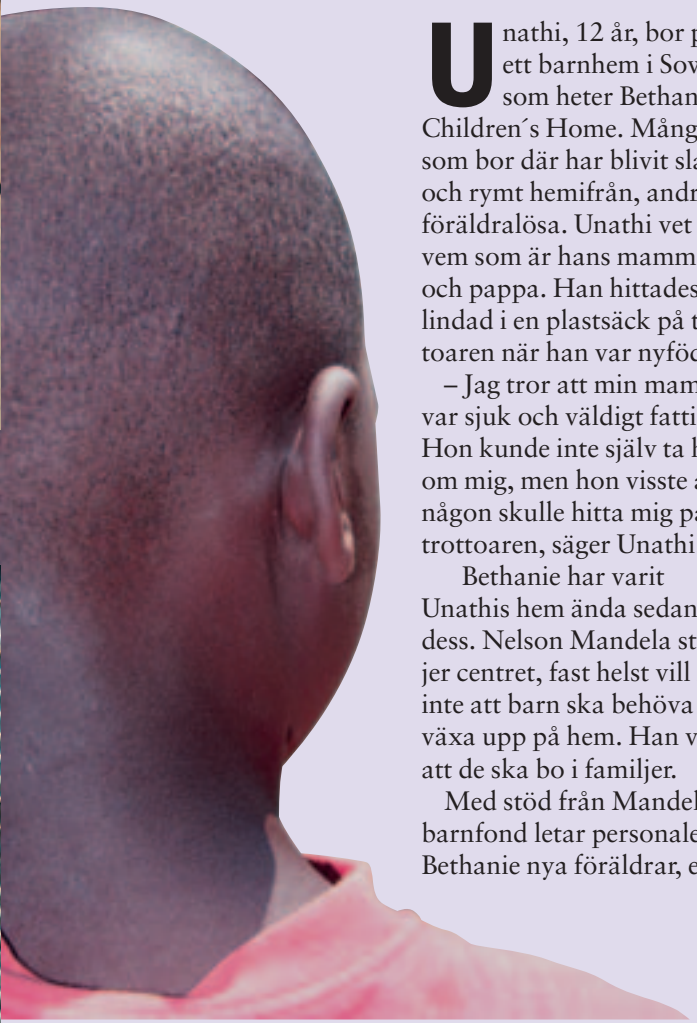
När Nelson fick höra talas om Gabatshwane bjöd han in henne att sjunga på en konsert i Kapstaden. Han tyckte att sången om honom var jättefin och kramade

Gabatshwane som tack. Sedan dess har han hjälpt till att göra gruppen känd och det har lett till fler spelningar. Nu uppträder Gabatshwane nästan varje helg.

– Jag önskar att jag en morgon skulle vakna upp och ha samma goda hjärta som Mandela, säger Gabatshwane.

Precis som Nelson Mandela försöker hon hjälpa andra

Farfar Mandela hjälper Unathi

Unathi, 12 år, bor på ett barnhem i Soweto som heter Bethanie Children's Home. Många som bor där har blivit slagna och rymt hemifrån, andra är föräldralösa. Unathi vet inte vem som är hans mamma och pappa. Han hittades inlindad i en plastsäck på trottoaren när han var nyfödd.

– Jag tror att min mamma var sjuk och väldigt fattig. Hon kunde inte själv ta hand om mig, men hon visste att någon skulle hitta mig på trottoaren, säger Unathi.

Bethanie har varit Unathis hem ända sedan dess. Nelson Mandela stödjer centret, fast helst vill han inte att barn ska behöva växa upp på hem. Han vill att de ska bo i familjer.

Med stöd från Mandelas barnfond letar personalen på Bethanie nya föräldrar, eller

så hjälper de till att lösa problemen i den gamla familjen så att barnen kan flytta hem igen. Men hittills är det ingen som har adopterat Unathi. Kanske beror det på att han har aids. Fast han är inte dålig så ofta nu för tiden. För fyra år sedan började han och de andra smittade barnen ta aidsmediciner. Innan dess var de för dyra.

Ska på läger

Unathi och hans kompisar har planterat ett träd till minne av de kompisar som dött i aids. Efter att de börjat äta mediciner har inga fler barn dött på hemmet. Det tycker Unathi är jättebra, och han säger att det är Nelson Mandela som hjälpt till att göra aidsmedicinerna billigare.

– Ibland förstår jag inte

varför tata Mandela är så snäll, men det är tur för oss att han är det. Annars skulle vi aldrig ha haft det så här bra, säger Unathi och förklarar att "tata" betyder farfar.

Efter skolan åker han rullskridskor och spelar fotboll och cricket. Sedan ser han på TV och gör läxor. Om två månader, när det är lov från skolan, har Mandela ordnat så att han och hans kompisar ska få åka på läger. Det är verkligen tur att farfar Mandela är så snäll! ☺

(Unathi heter egentligen något annat.)

Gabatshwane Gumedede, 11

Bor i: Byn Letabong i Sydafrika med mina syskon. Vi är föräldralösa.

Sjunger: Egna låtar om bl a aids och Mandela i bandet Gabatshwane, afro-pop och rap.

Pengarna hon tjänar: Använder dem till att ge matpaket till föräldralösa skolkompisar.

Hjälte: Mandela och hans goda hjärta. Nkosi Johnson, pojken som kämpade för barnen med aids.

barn som har det svårt. Med pengarna som hon tjänar köper hon mat till de fattiga i byn. Hon tar också med sig matpaket till skolkamrater som blivit föräldralösa.

– När min mamma dog brukade jag känna mig som om jag var ensam i hela världen. Jag vill inte att andra ska ha det så, säger Gabatshwane.

Sjunger om aids

Förut brukade Gabatshwane försöka dölja sina brännskador med långa kjolar och långärmade tröjor. Nu struntar hon i det.

– Här är det så varmt att man kan dö av värmeslag,

och när allt kommer omkring är det ju faktiskt min kropp, säger Gabatshwane.

Men hon tycker fortfarande inte om när andra barn blir retade. Framförallt inte om det har med aids att göra. Gabatshwane tycker att man ska vara snäll mot barn som har aids. I skolan brukar hon berätta för sina klasskamrater att man inte kan bli smittad av att leka med barn som har aids.

Gabatshwane tycker att aids är det största problemet i Sydafrika, särskilt eftersom det inte finns medicin till alla som är sjuka. Hennes föräldrar hade inte råd att köpa

aidsmediciner och när de blev sjuka dog de nästan på en gång.

– Om det fortsätter så här kommer så många att dö att världen blir halverad. Jag blir nästan galen när jag tänker på det, säger Gabatshwane, som har skrivit en låt som handlar om aids. Vanligtvis sjunger hon afro-pop, men hennes låt om barnen i Irak är rap.

– Jag såg på TV hur barnen grät. De hade förlorat sina föräldrar i kriget. Då tänkte jag att det verkligen är synd att det inte är fler som har ett lika gott hjärta som Mandela. ☺

Mandela och gatubarnen

Nelson Mandela tycker om att promenera. Helst kliver han upp jättetidigt på morgonen och går ut innan solen hunnit gå upp. En morgon hände något märkvärdigt. Det var innan Nelson hade blivit president och han var ute och gick i Kapstaden. Plötsligt fick han syn på några gatubarn som höll på att vakna på trottoaren.

Nelson gick fram och pratade med dem. Han hade precis vunnit Nobels fredspris och skänkt en stor del av

prissumman till Sydafrikas gatubarn. Pojkarna frågade honom varför han älskade dem så mycket. Nelson tyckte att det var en konstig fråga. Han svarade att alla

älskar barn och att det är därför som alla barn är älskade.

Men pojkarna höll inte med. De hade ju hamnat på gatan just därför att ingen älskade dem. Nelson tyckte att det var väldigt sorgligt och kunde inte sluta tänka på pojkarna. Han ville göra mer för att hjälpa dem.

När han blev president 1994 startade han en egen barnfond som hjälper övergivna och ensamma barn. Brenda Shongwe och Phule Lechoba är två av dem. 🌍

När Brenda Shongwe var elva år försvann hennes mamma. Brenda levde ensam på gatan i Johannesburg när en socialarbetare hittade henne och tog med henne till ett hem för gatubarn.

– Jag var jätteledsen. Mamma hade aldrig sagt att hon älskade mig. Jag trodde att jag var det enda barnet i hela världen som inte hade någon som brydde sig, berättar Brenda.

Brenda höll tal till presidenten

När Brendas mamma försvann blev hon tvungen att leva ensam på gatan. Nu går hon i skolan och vill bli politiker och kämpa för att Sydafrika ska vara ett bra land för alla barn.

I hemmet, som heter Usindiso Shelter, bor flera hundra barn som rymt hemifrån eller som på ett eller annat sätt förlorat sina föräldrar. Brenda förstod att hon inte var ensam, men hon kände sig fortfarande arg och besviken.

– Jag kunde inte förstå varför min mamma inte tyckte om mig. Hon drack och hon slogs, och i perioder fick jag inte ens gå i skolan.

Brenda har ingen pappa heller. Hon har aldrig träffat honom. Hennes mamma ville inte tala om vad han hette, och när hon till slut fick reda på hans namn var det för sent. Pappan hade redan dött.

Efter att Brenda flyttat in i Usindiso Shelter började hon skolan igen, fast det gick inte särskilt bra. Hon gjorde inte sina läxor. Hon hade ju blivit övergiven av både sin mamma och pappa, och allt kändes ganska hopplöst. Brenda åt värktabletter och tog sömnmedel för att glömma.

Kartongdrömmar

Allt förändrades den dag då Brenda började spela teater. Hon fick vara med i en musikal som heter ”Kartongdrömmar” och som sattes upp på Nelson Mandela-teatern i Johannesburg. Huvudrollen spelades av den sydafrikanska TV-skådi-

”Nelson Mandela är fantastisk. Det kommer aldrig att finnas en president som honom igen. För mig är han redan en levande legend. När han släpptes fri från fängelset hämnades han inte. Han sa bara: ’Okej, jag är svart, men jag kan vara vän med vem som helst’. Han har lärt oss att man kan ha kompisar som är vita, bruna och gula.”

Brenda Shongwe

sen Desmond Dube.

– Han har också varit gatubarn. När han berättade om sin tid på gatan förstod jag att allt inte är hopplöst, säger Brenda.

Musikalen handlar om en flicka som är gatubarn och som bor i en kartong. När hon tigger pengar säger de vuxna till henne att gå hem till sin mamma. Men flickan har ingen mamma. Hon är föräldralös. Det är på det hela taget en ganska sorglig historia, men i slutet av musikalen blir flickan lycklig. Och det är det som Brenda tycker är det viktigaste av allt; Livet handlar inte om vart man kommer ifrån, det hand-

Phule ska skriva en

Phule (till vänster) pratar med sina skolkompisar. I två år levde han på gatan. Boken om Mandelas liv inspirerade honom att själv vilja skriva en bok.

Phule Lechoba går i samma skola som Brenda. Han är också gatubarn och bor sedan fyra år tillbaka på ett hem för pojkar i Hillbrow i Johannesburg. Hans historia liknar Brendas: hans mamma dricker och han har aldrig träffat sin pappa.

Sista gången Phule träffade sin mamma var hon så sjuk att Phule trodde att hon skulle dö inför hans ögon. Grannarna ringde efter ambulansen som kom och hämtade henne. Idag vet Phule inte ens om hon lever.

Phule tvingades bo på gatan och kunde inte gå i

lar om vart man är på väg.

Själv är Brenda nästan jämt på väg nu för tiden. Det går bra i skolan och hon har bestämt sig för att bli politiker. Hon vill nämligen hjälpa regeringen att göra Sydafrika till ett bättre land, och i fjol

höll hon tal i parlamentet i Kapstaden.

Ge oss en chans

– Jag berättade hur det är att vara gatubarn och bad politikerna att ge oss en chans. Om de vuxna bryr sig om oss

kan vi också lyckas.

Alla politiker, även president Thabo Mbeki, som också lyssnade på Brendas tal, var så imponerade att de stod upp och applåderade. De bad Brenda att komma tillbaka och hålla tal igen.

Brenda nickar. Om man vill förändra något måste man jobba hårt. Precis som hennes stora idol Nelson Mandela har gjort. Han har inte bara hjälpt till att göra Sydafrika bättre för alla barn, han har också skänkt pengar till Brenda och hennes kompisar så att de kan gå i skolan och spela teater. Hade det inte varit för honom hade nog Brenda fortfarande bott på gatan och trott att allt var hopplöst.

– Nu gör jag inte längre det. Fast ibland blir jag fortfarande ledsen. När jag ser barn tillsammans med sina föräldrar i stan vill jag bara gråta. Då brukar jag skynda mig att tänka på Desmond

Dube och Nelson Mandela. De har som sagt jobbat hårt för att nå sina drömmar, och det tänker jag också göra. ☺

Brendas kompis har flytt från Zimbabwe

När Brenda får hålla tal igen i parlamentet ska hon be regeringen att hjälpa barnen från Zimbabwe. Många av dem är föräldralösa och har ensamma flytt över gränsen till Sydafrika. Det är hemskt, tycker Brenda. Hon säger att Mugabe, som är president i Zimbabwe, förstört allt för barnen där.

Brendas kompis Petronella kommer från Zimbabwe och bor också på Usindiso Shelter. Men det är långt ifrån alla som får plats på hemmet. Eftersom

många av barnen kommer till Sydafrika som illegala flyktingar är de rädda att polisen ska skicka tillbaka dem till Zimbabwe. Därför gömmer de sig på gatorna i Johannesburg.

Det är inget lätt liv. För att tjäna pengar tvingas barnen sälja förbjudna saker, som knark till exempel.

– Fast det är värst för tjejerna. Om de inte hittar något hem finns det bara ett sätt att överleva: att prostituera sig och sälja sin kropp, säger Brenda.

Brenda Shongwe, 14

Bor på: Gatubarnshemmet Usindiso Shelter i Johannesburg, Sydafrika.
Har varit: Gatubarn, min mamma övergav mig.

Gillar: Att spela teater.

Hjälte: Nelson Mandela.

Bästa kompis: Petronella, som flytt från Zimbabwe.

Blir ledsen: När jag ser barn tillsammans med sina föräldrar.

bok

skolan. Efter två år fann en socialarbetare honom och frågade om han ville flytta till ett hem för gatubarn. Det ville han.

– Det är svårt att leva utan föräldrar. Man måste klara sig själv hela tiden och veta

precis vad man vill, säger Phule.

Phule vet exakt vad han vill. För ett år sedan läste han boken *Lång väg till frihet*, som handlar om Nelson Mandelas liv.

– Jag blev så imponerad över vad han lyckats åstadkomma, förklarar Phule, som vill bli som Mandela.

Fast Phule vill inte bli politiker eller president. Han vill bli författare och skriva

"Nelson Mandela är nästan som Jesus. Han gav halva sitt liv för att ge oss en bättre framtid. Jag tror att man kan lära sig jättemycket av honom." Phule Lechoba

böcker som hjälper andra att förändra sina liv. Snart ska han vara med i en kurs som Nelson Mandelas barnfond ordnat där man får lära sig att hitta information och att skriva.

Men Phule har tjuvstartat. Han skriver redan lite varje kväll och har snart fyllt ett helt anteckningsblock med de historier som han en dag hoppas ska bli en riktig bok. 🌐

Barn som lever på gatan i Johannesburg.

Gatubarn försvann

Det finns minst 10 000 gatubarn i Sydafrika. De flesta är svarta. Det finns vita barn som rymt hemifrån eller blivit övergivna av sina föräldrar också, men de bor på olika hem. Nu bor det svarta barn där också, men under apartheid fick inte svarta gatubarn bo på de "vita" hemmen.

Om polisen under apartheidtiden såg svarta gatubarn i städerna slog de dem. Det hände ofta att gatubarn "försvann" och ibland var det polisen som förde bort dem och dödade dem.

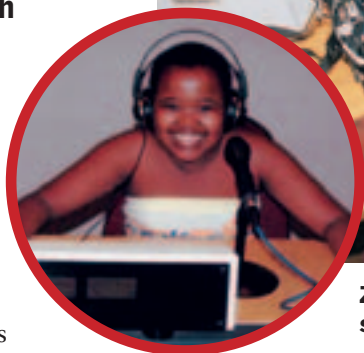
Sedan Sydafrika fick demokrati och Nelson Mandela blev president har flera nya hem för gatubarn byggts. Nu får barnen bo tillsammans och det spelar ingen roll vilken hudfärg de har.

Även om det blivit bättre för Sydafrikas gatubarn sedan apartheid upphörde tror många att hiv/aids kommer att göra så att det blir fler gatubarn. Om fem år kan det finnas en miljon barn i Sydafrika som förlorat sina föräldrar i aids. Om de inte får plats på något hem kommer många barn att hamna på gatan.

Säg nej till mobbarna!

– Hey, Yo! Yes, yes, yes! It's me again!, ropar Zanele Gama, 12 år, i micken. Det är lördagsmorgon och radioprogrammet Rebound som sänds över hela Soweto i Johannesburg har precis börjat. Zanele kan knappt vänta med att säga vad hon tycker. Dagens program handlar om gruppträck och mobbing, och det har Zanele egen erfarenhet av.

Zanele Gama – till vänster och orange hatt ovan – ger tips om att man ska skaffa nya vänner om de man har vill få en att vara med och mobba.

Lyssna noga nu! Om du har en bästis som försöker tvinga dig att göra något som du inte vill, dumpa henne eller honom! Du kan alltid skaffa en ny kompis, tipsar Zanele sina lyssnare.

Zanele vet inte riktigt hur många barn som lyssnar på deras program som sänds varje vecka på Jozi FM. Men det bor minst en miljon människor i Soweto så Zanele gissar att det är flera tusen.

– Det gör mig till en kändis, skrattar hon.

Fast det fantastiska med radio är att ingen vet hur hon och hennes tjejkompisar ser ut. De kan bara höra deras röster och det gör att tjejerna törs diskutera alla möjliga – och omöjliga – ämnen. Tjejerna är proffsiga. Nelson Mandela har ordnat

så att de fått gå kurs i hur man sänder radio om barns rättigheter.

Tack för tipset

De spelar musik också. Mest gillar Zanele pop-drottningen Brenda Fassie och när DJ:n lägger på hennes platta dansar de i den lilla studion. Zanele sjunger ”Yeah, let’s go, let’s go”. Men sedan är det dags att bli allvarlig igen. Det är just diskussionerna som gör deras program så speciellt.

Zanele sätter sig framför micken och berättar hur hennes kompisar försökte få henne att tjuvröka. När hon vägrade började de mobba henne och sa att hon inte

skulle få vara med i deras gäng.

– Gissa vad jag gjorde? Jag stod på mig och skaffade en ny kompis som respekterar mig som jag är, säger Zanele.

En stund senare ringer en lyssnare in till programmet. Hon heter Kutloano och är 11 år. Hon har ett liknande problem. Hennes kompis vill att hon ska stjäla kriter och pennor från en affär.

– Tack för tipset, säger hon. Nu törs jag säga ifrån!

Det är nästan slut på dagens sändning. Nästa vecka ska det handla om barn som ”försvunnit” och vad som kan ha hänt med dem. DJ:n, som är den enda vuxna i programmet, säger

att tjejerna är modigast i Soweto. De tar upp frågor som de vuxna inte ens törs prata om. ☺

Radiotjejerna Kutloano Tsoamotse och Kgomotso Diphoko kompishälsar.

Nokuphila hjälpte sin kompis

Nokuphila, 12 år, bor i Soweto och är programledare i programmet Rebound.

– Det bästa med Rebound är att man inte bara hjälper andra barn, man lär sig en massa själv också, säger hon.

En morgon var hennes kompis jätteledsen. Hon ville inte gå till skolan och när Nokuphila frågade om hon ville dela hennes matsäck började hon gråta. Nokuphila förstod att något hemskt hade hänt, och kompiserna sa att hon bara kunde berätta om Nokuphila lovade att inte säga något.

Nokuphila lovade och kompiserna berättade att några äldre tjejer försökt tvinga henne att skaffa sig en kille. Det ville hon inte, men tjejerna lyssnade inte. Killen var flera år äldre och Nokuphilas kompis var rädd för honom.

– Jag visste inte vad jag skulle göra. Jag hade ju lovat att inte säga något.

Nokuphila Simelane.

Min kompis var rädd för att killen skulle hämnas om han fick veta att hon tjallat.

Efter nästa Rebound visste Nokuphila precis vad hon skulle göra. Programmet handlade om vart man skulle vända sig för att få hjälp. Nokuphila berättade för sin fröken och de träffade kompiserna i smyg (så att ingen skulle se!). Sedan pratade både föräldrarna, lärarna och en polis med de äldre tjejerna och killen. Nu får Nokuphilas kompis vara i fred.

Hej kompis!

Radiotjejerna Lesedi Makoane och Palesa Mphambane har en annan kompishälsning.

Ett café för alla

När Mpho, Constance, Phumeza och Dylan öppnade ett café bevisade de något viktigt.

– Det finns fortfarande folk som tror att vi inte klarar av någonting eftersom vi är funktionshindrade, säger Mpho Mafazca, 15 år.

Mpho och hans kompisar går i en skola för funktionshindrade som heter Forrest Town och ligger i Johannesburg. Mpho har problem med sin nacke. Det strular till saker ibland, men Mpho säger att han kan nästan allt. Nu gäller det bara att bevisa det för alla de som trodde att funktionshindrade var hopplösa. Att starta ett eget café intill skolan var det perfekta svaret.

– Vi serverar inte bara kaffe och te. Vi bakar muffins och pajer och sköter ekonomin själva. Alla är förvånade över hur bra det går

för oss, berättar Mpho.

Caféet har öppett varje fredag och många kändisar har redan varit där och fikat. Den förra världsmästaren i boxning, Baby Jake, är Mphos favoritgäst.

– Tänk att jag serverat en världsmästare! Och jag spillde inte en droppe, säger Mpho stolt.

Helst av allt skulle han vilja bjuda Nelson Mandela på kaffe. Då skulle han bli caféets speciella hedersgäst. Han har nämligen skänkt pengar till deras skola och fått flera stora företag att stödja de funktionshindrade barnen. Förut, under apart-

heid, fanns det inte ens några skolor för svarta barn med funktionshinder.

Nu tycker Mpho, Constance, Phumeza och Dylan att deras skola är bäst i världen. Phumeza Qwasha trivs så bra att hon hoppas

att hon aldrig behöver sluta. Fast Mpho kan inte vänta tills han går ur högstadiet. Han har lärt sig mycket om affärer på caféet och tänker öppna ett eget företag. Kanske ska han bli bilförsäljare. ☺